

Białystok, dnia 3 maja 2021 r.

Prof. dr hab. Marzanna Poniatowicz
Wydział Ekonomii i Finansów
Uniwersytetu w Białymstoku

RECENZJA

dorobku naukowo-badawczego, dydaktyczno-organizacyjnego
oraz w zakresie popularyzacji nauki i współpracy międzynarodowej

dr. TOMASZA SKICY

w związku z postępowaniem o nadanie stopnia doktora habilitowanego

1. Podstawa przygotowania recenzji

Podstawa formalna sporządzenia niniejszej recenzji wynika z decyzji Rady Doskonałości Naukowej (RDN) dotyczącej wyznaczenia mnie jako recenzenta w postępowaniu habilitacyjnym dr. Tomasza Skicy. Postępowanie wszczęto 13 listopada 2020 r., w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie – *ekonomia i finanse*. Postanowieniem Rady Naukowej Instytutu Ekonomii i Finansów Wydziału Ekonomicznego UMCS, podjętym na posiedzeniu w dniu 18 lutego 2021 r., powołano mnie w skład komisji habilitacyjnej w przedmiotowym postępowaniu, jednocześnie obligując do przygotowania recenzji na podstawie umowy zawartej z Dyrektorem Instytutu Ekonomii i Finansów UMCS – dr hab. Jolantą Szolono - Koguc, prof. UMCS (umowa o dzieło zawarta 10 marca 2021 r.).

Podstawą prawną oceny osiągnięć naukowych Kandydata ubiegającego się o stopień doktora habilitowanego jest art. 221 ust. 8 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j.: Dz.U. z 2021 poz. 478), a w zakresie kryteriów branych pod uwagę przy tej ocenie – art. 219 ust. 1 pkt 2 wspomnianej ustawy. Dokumentację i materiały dotyczące przedmiotowego postępowania habilitacyjnego otrzymałam 8 marca 2021 r.

2. Sylwetka naukowa i zawodowa Kandydata do stopnia doktora habilitowanego

Dr Tomasz Skica jest pracownikiem badawczo-dydaktycznym w Instytucie Badań i Analiz Finansowych, w Kolegium Zarządzania Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania z siedzibą

w Rzeszowie. Stopień doktora nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii uzyskał na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *Instrumenty wspierania przedsiębiorczości przez samorząd terytorialny (na przykładzie gmin województwa podkarpackiego)*, obronionej na Wydziale Finansów Akademii Ekonomicznej w Krakowie (Uchwała Rady Wydziału Finansów AE w Krakowie z dnia 17 lutego 2007 r.).

Z załączonej dokumentacji wynika, że jest to pierwsze postępowanie habilitacyjne Kandydata i nie ubiegał się On wcześniej o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Zgodnie o otrzymaną dokumentacją, w latach 2001-2007 był zatrudniony w na stanowisku asystenta, a od 2007 r. – na stanowisku adiunkta, początkowo w Katedrze Finansów i Bankowości, w latach 2009-2013 – w Katedrze Makroekonomii, a od 2013 r. – w Katedrze Finansów. Od 2013 r. dr Tomasz Skica pełni też funkcję kierownika tej katedry oraz jednocześnie – dyrektora ds. badań i nauki w Instytucie Badań i Analiz Finansowych jako jednostki naukowo-badawczej Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie. Od 2019 r. jest także redaktorem naczelnym kwartalnika *Financial Internet Quarterly* (wcześniejsza nazwa czasopisma – *Finansowy Kwartalnik Internetowego e-Finanse*). Dr Tomasz Skica jest również członkiem Senatu, a także członkiem Rady Dziekańskiej Kolegium Zarządzania Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie.

3. Ocena monografii jako głównego osiągnięcia naukowo-badawczego

Dr Tomasz Skica jako osiągnięcie naukowe, zgodnie z art. 219 ust. 1. pkt 2a ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, stanowiące znaczący wkład w rozwój dyscypliny *ekonomia i finanse*, wskazuje monografię naukową pt.: *Wpływ polityki gmin na rozwój lokalny. Cele strategiczne, polityki budżetowe oraz instrumentalizacja wsparcia*, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie, Warszawa - Rzeszów 2020 (pozycja nr 681, UIW 76600, *Wykaz wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe*, Załącznik do komunikatu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 29 września 2020 r.). Recenzentami wydawniczymi przedmiotowej monografii są: dr hab. Tomasz Mickiewicz, profesor ekonomii w Aston University, Birmingham (Wielka Brytania) oraz dr hab. Anna Golejewska z Uniwersytetu Gdańskiego.

Podejmowany w książce temat badawczy oceniam jako ważny, aktualny i interesujący z co najmniej z kilku powodów. Po pierwsze, jest to problematyka badawcza istotna w kontekście obserwowanych w Polsce niepokojących trendów centralizacji fiskalnej podsektora samorządowego, a w rezultacie zmniejszającej się autonomii fiskalnej jednostek samorządu

terytorialnego (JST). Jako przykład ilustrujący ten fakt, może posłużyć informacja, że w latach 2008-2020 udział dochodów własnych gmin (łącznie z miastami na prawach powiatu) jako kluczowych podmiotów kreowania rozwoju lokalnego, zmniejszył się z poziomu 58,2 % do poziomu 48,8% (dane Ministerstwa Finansów ze sprawozdań z wykonania budżetów jednostek samorządu terytorialnego). Obserwujemy więc systematyczne pogarszanie się struktury dochodów budżetowych, a tym samym ograniczanie zdolności decyzyjnej tych jednostek do kształtowania/kreowania rozwoju lokalnego. Co istotne, Autor recenzowanej monografii dostrzega analizowaną dysfunkcję systemu finansów samorządowych z perspektywy uwarunkowań lokalnej polityki rozwojowej, pisząc w swojej monografii (cyt.): *wzmocnienie gminnych polityk budżetowych w procesach stymulowania rozwoju wymaga zmian w obecnym systemie finansów samorządowych, a ich zakres powinien objąć modyfikację struktury dochodów JST w kierunku zwiększenia udziału dochodów własnych* (s. 425).

Po drugie, podejmowana w monografii problematyka badawcza to relatywnie rzadki w polskiej literaturze przedmiotu przykład tak kompleksowego ujęcia wielu aspektów rozwoju lokalnego i lokalnej polityki publicznej w wymiarach finansowym i gospodarczym. Dotychczas, polscy autorzy skupiali się najczęściej albo wyłącznie na zagadnieniach finansów lokalnych [Kosek-Wojnar, Surówka, 2007; Patrzalek, 2010; Swianiewicz, 2011; Jastrzębska, 2012; Banaszewska, Kańduła, Przybylska, 2020] lub też na społeczno-gospodarczych kwestiach związanych z tym rozwojem, z pominięciem lub marginalizacją zagadnień finansów samorządowych [Zalewski, 2000; Potoczek, Stępień, 2008; Markowski, 2008; Wojciechowski, 2012; Sobczak, 2020]. W recenzowanej pracy w kompleksowy i nowatorski sposób połączono zagadnienia projektowania lokalnej polityki rozwojowej, jej instrumentalizacji, korelacji z lokalną polityką budżetową oraz – co niezwykle istotne – również jej efektów i skuteczności w aspekcie kształtowania rozwoju lokalnego.

Po trzecie, w monografii podjęto interesującą próbę identyfikacji i kategoryzacji czynników determinujących rozwój lokalny, postrzeganych przez pryzmat lokalnych polityk samorządowych. Uwzględniono przy tym trzy grupy determinant (obejmujących cele rozwoju, polityki budżetowe oraz instrumenty wsparcia), zestawionych ze sobą w sposób niebadany dotychczas w dostępnej literaturze przedmiotu. Co ważne, w badaniach wzięto także pod uwagę pozafinansowe determinanty polityk budżetowych JST.

Po czwarte, niewątpliwą wartością dodaną recenzowanej monografii jest zaproponowanie przez Jej Autora określonych wzorców gminnych polityk rozwojowych, maksymalizujących efekty działalności JST w zakresie stymulowania rozwoju lokalnego.

Deklarowany przez Autora główny cel badawczy to (cyt.): *zbadanie wpływu polityk prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego na rozwój lokalny identyfikowany w nowy (w stosunku do dotychczasowej literatury przedmiotu) sposób obejmujący wymiary gospodarczy oraz finansowy.*

Habilitant, formułuje dodatkowo pięć pytań badawczych, mających niejako charakter pomocniczy w aspekcie realizacji głównego celu badawczego:

- P. 1. *Czy struktura systemu finansowego JST w Polsce determinuje kierunki prowadzonych przez samorządy polityk rozwoju, a obecny system finansowania zadań samorządowych może osłabiać rolę gminnych polityk budżetowych w procesach stymulowania rozwoju lokalnego?*
- P. 2. *Jakie czynniki pozafinansowe determinują prowadzenie przez gminy polityk budżetowych sprzyjających rozwojowi lokalnemu?*
- P. 3. *Czy samorządowe polityki rozwoju lokalnego odznaczają się większą skutecznością w pobudzaniu rozwoju gospodarczego, czy też rozwoju finansowego JST?*
- P. 4. *Czy pobudzanie rozwoju lokalnego w wymiarach finansowym i gospodarczym wymaga stosowania przez gminy odmiennych instrumentów wsparcia? Ponadto, czy rozwój finansowy w ujęciu intensywnym wymaga stosowania innych instrumentów wsparcia niż rozwój ekspensywny, a ogólny rozwój gospodarczy powinien być wspierany innymi instrumentami niż rozwój przedsiębiorczości?*
- P. 5. *W jaki sposób w ramach konstruowanych przez gminy polityk powinny być łączone ze sobą cele rozwoju, polityki budżetowe oraz instrumenty wsparcia, aby skutecznie wpływać na rozwój lokalny w wymiarach finansowym i gospodarczym?*

Jako dość kontrowersyjne i niekonwencjonalne rozwiązanie oceniam natomiast fakt, że we *Wstępie* opracowania nie sformułowano w ogóle hipotez badawczych, a wyłącznie wspomniane pytania badawcze. Hipotezy szczegółowe zapisano w formule rozproszonej dopiero w poszczególnych rozdziałach monografii odnoszących się kolejno do każdego z aspektów polityki rozwoju lokalnego. Liczba tych hipotez przekracza 40 (*sic!*), a ich mnogość, duża szczegółowość i wspomniane wcześniej rozproszenie w tekście monografii są trochę „przytłaczające” dla czytelnika, a w rezultacie ograniczające przejrzystość procesu badawczego. Z drugiej jednak strony, weryfikacja tak licznych hipotez dała Autorowi możliwość uzyskania cennych i szczegółowych informacji, szczególnie w perspektywie aplikacyjnej związanej z podejmowaniem określonych decyzji przez decydentów samorządowych w zakresie inicjowania, wspierania i prowadzenia skutecznych polityk rozwojowych.

Niewątpliwym atutem monografii jest zastosowana w niej metodologia badawcza, oparta na wykorzystaniu przez Autora – na szeroką skalę – wielu narzędzi badawczych z zakresu modelowania ekonometrycznego i wnioskowania statystycznego. Pozwoliło to zarówno na realizację głównego celu badawczego, jak i na udzielenie odpowiedzi na postawione pytania badawcze, a także weryfikację licznych (w mojej opinii – zbyt licznych) hipotez szczegółowych. Co istotne, zastosowane przez Autora metody ilościowe zostały również wykorzystane do identyfikacji czynników determinujących polityki budżetowe gmin, a także do zaproponowania określonych wzorców lokalnych polityk rozwojowych, rozpatrywanych w kontekście maksymalizacji działalności JST w aspekcie stymulowania rozwoju lokalnego.

Recenzowana monografia jest bardzo obszerna – liczy aż 554 strony. Charakteryzuje się logiczną i poprawną konstrukcją. Jej układ podporządkowano przyjętemu głównemu celowi badawczemu i związanym z nim pytaniami badawczymi.

Opracowanie składa się ze wstępu, siedmiu rozdziałów, aneksu z wynikami przeprowadzonych estymacji, spisów tabel, map, wykresów i schematów oraz bibliografii. Brakuje w nim części zatytułowanej *Zakończenie i wnioski*, co oceniam jako dość niekonwencjonalne i niekoniecznie słuszne rozwiązanie. Rozumiem intencje Autora, który ze względu na konieczność odwołania się do ponad 40 hipotez szczegółowych – w kontekście konieczności ich pozytywnej weryfikacji lub falsyfikacji – zrobił to w ostatnim, tj. siódmym rozdziale, spełniającym jednocześnie rolę rozdziału empirycznego oraz podsumowania porządkującego wyniki ustaleń badawczych. Wolałabym jednak, żeby niezależnie od tego, na końcu pracy znalazła się tradycyjnie wyodrębniona część wnioskowa, zawierająca uogólnione wnioski wynikające z przeprowadzonych studiów literaturowych, jak i podsumowująca w sposób syntetyczny wyniki przeprowadzonych badań empirycznych.

Rozdział 1, 2, 3 i 4 recenzowanej monografii mają charakter teoretyczny, natomiast dwa kolejne, tj. 5 i 6 – charakter empiryczny. Jak już wcześniej wspomniano, dość nietypową rolę przypisano rozdziałowi 7, zakładając, że pełni on jednocześnie rolę zakończenia.

Rozdział pierwszy monografii, zatytułowany *Wprowadzenie do problematyki rozwoju lokalnego* to swoiste wprowadzenie teoretyczne w przedmiotową problematykę badawczą. Opisano w nim istotę wymiaru lokalnego w projektowaniu badań nad rozwojem, zdefiniowano pojęcie *rozwoju lokalnego*, nawiązano do teoretycznej koncepcji rozwoju zrównoważonego, scharakteryzowano również mechanizmy i czynniki rozwoju lokalnego, a także opisano występujące w nauce podejścia do klasyfikacji i teorii rozwoju.

W rozdziale drugim, zatytułowanym *Teorie i koncepcje rozwoju. Lokalny a regionalny wymiar rozwoju* zawarto rzetelny przegląd teorii dotyczących rozwoju społeczno-

gospodarczego analizowanego w ujęciu przestrzennym. W tej części monografii opisano zarówno klasyczne teorie lokalizacji (np. teorię lokalizacji produkcji rolniczej J.H. von Thüнена i teorię lokalizacji zakładów przemysłowych A. Webera), jak również bardziej współczesne teorie (np. teorię ośrodków centralnych W. Christallera, teorię sieci rynkowej A. Lösch, teorię bazy ekonomicznej H. Hoyota, wybrane teorie rozwoju spolaryzowanego, np.: F. Perroux'a, J.A. Schumpetera, G. Myrdala, A.O Hirschmana, J.R. Boudevilla, R. Prebisha, M. Castellsa itp.). Autor wykazał się przy tym bardzo dobrą znajomością teorii rozwoju przestrzennego oraz umiejętnością odpowiedniego wyeksponowania tych zagadnień jako swoistego tła teoretycznego do dalszych rozważań związanych samorządem terytorialnym jako podmiotem kreującym rozwój lokalnego systemu społeczno-gospodarczego.

Zawartość merytoryczna kolejnego, trzeciego rozdziału zatytułowanego *Rola władz lokalnych w kształtowaniu procesów rozwojowych* odnosi się do kompetencji samorządu gminnego w budowaniu polityk rozwojowych. Nawiązano tu do określonych funkcji ekonomicznych samorządu lokalnego w tym zakresie (np. samorząd terytorialny jako: podmiot świadczący usługi publiczne; gospodarujący majątkiem publicznym, czyli tzw. mieniem komunalnym; podmiot odpowiedzialny za podejmowanie decyzji rozwojowych, w tym decyzji związanych z inwestycjami lokalnymi; inicjator i koordynator przyszłych procesów gospodarczych; publiczny pracodawca; podmiot uprawniony do stanowienia prawa miejscowego). W tej części pracy opisano również wewnętrzne bariery rozwojowe układów lokalnych oraz dokonano systematyzacji czynników rozwoju lokalnego. Szczególny akcent położono na uwarunkowania lokalnych polityk rozwojowych rozpatrywane z perspektywy finansów samorządowych (np. dochodów budżetowych, w tym zwłaszcza dochodów własnych; wydatków budżetowych, w tym wydatków kapitałowych; dochodów transferowych otrzymywanych z budżetu państwa; przychodów zwrotnych; środków pozyskiwanych przez JST z funduszy UE). Tę część recenzowanej monografii dotyczącą finansów samorządowych uważam za relatywnie najsłabszą. Wiele kwestii zostało tu potraktowanych w sposób zbyt ogólnikowy, wręcz hasłowy. Związany z tym „niedosyt” teoretyczny dotyczy następujących kategorii finansów lokalnych:

- lokalna autonomia fiskalna w ujęciu dochodowym i wydatkowym;
- potencjał własny dochodowy JST;
- potencjał inwestycyjny JST;
- mechanizmy korekcyjno-wyrównawcze w obszarze finansów samorządowych;
- mechanizmy limitacji deficytu i długu lokalnego (lokalne reguły fiskalne).

Kolejny, czwarty rozdział recenzowanej pracy zatytułowany *Instrumentalizacja lokalnego wsparcia rozwoju* porusza kwestie instrumentów lokalnego interwencjonizmu gospodarczego. Zawarto tu wyczerpujące omówienie obecnych w literaturze przedmiotu podejść do identyfikacji i grupowania samorządowych instrumentów wsparcia rozwoju układów lokalnych, a w rezultacie dokonano interesującej i wyczerpującej systematyki tych instrumentów, uwzględniając zarówno kontekst ich specyfiki oddziaływania, jak i efektów uzyskiwanych w wyniku ich stosowania przez decydentów samorządowych. Z punktu widzenia wspomnianej specyfiki instrumentów wyodrębniono cztery płaszczyzny instrumentalnego wsparcia aktywności gospodarczej w gminach, zaliczając do nich: 1) Strategie, programy i plany rozwoju gospodarczego; 2) Współpracę z podmiotami gospodarczymi w zakresie tworzenia uwarunkowań rozwojowych; 3) Politykę finansową gmin; 4) Pozyskiwanie inwestorów oraz funduszy z zewnątrz. Należy jednocześnie dodać, że sklasyfikowane w tym rozdziale instrumenty posłużyły również w dalszej części monografii do identyfikacji określonych typów gminnych polityk rozwojowych.

Szczególnie wysoko oceniam rozdział piąty monografii, zatytułowany *Organizacja badań nad rozwojem lokalnym w Polsce*. Zaproponowano w nim oryginalną, autorską koncepcję modelu badawczego wyjaśniającego rozwój lokalny oraz jego komponenty uwzględniające cele rozwojowe gmin, politykę budżetową, instrumentalizację wsparcia i zmienne kontrolne. Proponuje się tu model badania rozwoju lokalnego w dwóch aspektach: finansowym (intensywnym i ekstensywnym) oraz gospodarczym, zarówno od strony przedsiębiorczości, jak i ogólnego rozwoju gospodarczego, z wykorzystaniem wielu zmiennych diagnostycznych. Uwzględniono w tym zakresie pięć komponentów, przy czym pierwsze trzy z nich służyły opisaniu polityk prowadzonych przez gminy (K1. *Cele polityki rozwojowej gmin*; K2. *Polityka budżetowa gmin*; K3. *Instrumenty wsparcia rozwoju*), z kolei komponent czwarty (K4. *Pozostałe zmienne wyjaśniające*) tworzą zmienne kontrolne oraz zmienne endogeniczne, Ostatni, piąty komponent modelu (K5. *Zmienne wyjaśniane opisujące rozwój lokalny*) przedstawia efekty/rezultaty polityk gminnych. Warto podkreślić, że każda ze zmiennych wykorzystanych w ramach wymienionych komponentów modelu została szczegółowo scharakteryzowana, a uzasadnienie do włączenia jej w proces modelowania Autor monografii starannie umotywowował, powołując się w tym zakresie na dostępną literaturę przedmiotu. Wyniki analizy czynnikowej przeprowadzonej w rozdziale piątym pozwoliły Autorowi na identyfikację pięciu typów polityk budżetowych/wydatkowych gmin:

- polityka budżetowa nr 1 (PB1) – opisują ją wydatki bieżące, w tym wydatki na administrację publiczną;

- polityka budżetowa nr 2 (PB2) – opisują ją wydatki na pomoc społeczną;
- polityka budżetowa nr 3 (PB3) – opisują ją wydatki na gospodarkę mieszkaniową, ochronę zdrowia i kulturę fizyczną;
- polityka budżetowa nr 4 (PB4) – opisują ją wydatki na oświatę i wychowanie;
- polityka budżetowa nr 5 (PB5) – opisują ją wydatki na transport i łączność.

Podobnie jak rozdział piąty, również rozdział szósty ma charakter empiryczny. Zatytułowano go *Modelowanie wpływu polityk gmin na rozwój lokalny*. Z wykorzystaniem modeli ekonometrycznych oszacowano w nim, a następnie zinterpretowano trzy grupy modeli wyjaśniających przedsiębiorczość w gminie, ogólny rozwój gospodarczy JST oraz intensywny rozwój finansowy JST. Przeanalizowano w ten sposób nie tylko kluczowe determinanty rozwoju lokalnego w każdym z badanych aspektów rozwoju, ale również zachodzące pomiędzy nimi współzależności.

Ostatni, siódmy rozdział pracy pt. *Najlepsze wzorce gminnych polityk rozwojowych* pełni jednocześnie rolę zakończenia monografii (swoje zdanie na ten temat wyraziłam już we wcześniejszej części niniejszej recenzji). Rozdział ten (cyt.): *nawiązuje do efektów testowania poszczególnych hipotez badawczych zawartych w rozdziałach 5 i 6 z postawionymi we wstępie szerokimi problemami badawczymi oraz sformułowanym celem głównym pracy, tworząc w ten sposób zamkniętą konstrukcję, w której postawione na początku pytania wypełnione zostały nową wiedzą płynącą z ustaleń badawczych skonfrontowanych z literaturą krajową i zagraniczną* (Autoreferat – s. 17) Jednocześnie wskazano tu na związek poszczególnych instrumentów wsparcia z ich efektami w stymulowania rozwoju lokalnego. Wykazano, że skala działań podejmowanych przez gminy w zakresie polityk rozwojowych jest funkcją ogólnej sytuacji finansowej JST oraz struktury finansowania zadań publicznych, a ograniczony zakres samodzielności finansowej gmin w Polsce powoduje, że ich polityki budżetowe nie stanowią najsilniejszej determinanty pobudzania rozwoju. Ponadto zawarto szereg szczegółowych wniosków jako wyników testowania poszczególnych hipotez badawczych.

Reasumując, recenzowaną monografię wskazaną przez Kandydata jako osiągnięcie naukowe będące podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, oceniam jako interesujące i wartościowe opracowanie naukowe. O jego oryginalności naukowej, a w rezultacie – znacznym wkładzie twórczym Kandydata w rozwój dyscypliny naukowej *ekonomia i finanse*, przesadzają według mojej opinii, zaproponowane w nim autorskie metody dotyczące sposobów kompleksowej i wieloaspektowej oceny wpływu polityk gminnych na rozwój lokalny. Recenzowana monografia naukowa nie tylko

porządkuje i systematyzuje dotychczasową wiedzę na temat istoty i determinant rozwoju lokalnego oraz roli samorządu terytorialnego w tym zakresie, ale również ją poszerza i wzbogaca o autorskie koncepcje dotyczące modelowania wpływu polityk gmin na rozwój lokalny, wskazując wzorcowe, publiczne polityki rozwojowe.

4. Ocena pozostałych osiągnięć naukowo – badawczych Kandydata

W dalszej kolejności chciałabym się odnieść do pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych Kandydata do stopnia doktora habilitowanego. Zgodnie z informacjami zawartymi w *Wykazie osiągnięć naukowych*, na dorobek publikacyjny Kandydata z okresu po uzyskaniu stopnia doktora (2007-2020) składa się łącznie 88 publikacji, w tym:

- autorstwo 2 monografii naukowych (łącznie z monografią deklarowaną jako osiągnięcie naukowe, zgodnie z art. 219 ust. 1. pkt 2a ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, stanowiące znaczący wkład w rozwój dyscypliny *ekonomia i finanse*);
- współautorstwo 3 monografii naukowych;
- redakcja naukowa 4 monografii naukowych;
- autorstwo lub współautorstwo 28 rozdziałów w monografiach naukowych (w tym: 22 rozdziały współautorskie);
- autorstwo lub współautorstwo 55 artykułów w czasopismach naukowych (w tym: 46 artykułów współautorskich);

Spośród 88 wymienionych powyżej różnych kategorii publikacji aż 35 pozycji stanowią publikacje obcojęzyczne w języku angielskim (w tym: 3 rozdziały w monografiach i 32 artykuły w czasopismach naukowych). Przyniesione dane świadczą pozytywnie o znacznym zakresie umiędzynarodowienia aktywności publikacyjnej Kandydata.

Korzystnie wygląda również sumaryczna punktacja ministerialna dotycząca dorobku publikacyjnego dr. T. Skicy. Zbiorecza suma punktów MNiSW uzyskanych za publikacje Kandydata z okresu lat 2007-2020 wynosi 884 pkt., a po uwzględnieniu zaangażowania autorskiego (dotyczy publikacji współautorskich) – 554 pkt. Uważam, że w ujęciu ilościowym jest to dorobek wystarczający do ubiegania się o stopień doktora habilitowanego.

Wysoką jakość osiągnięć naukowych Kandydata potwierdzają też określone informacje naukometryczne. Zgodnie z załączoną dokumentacją łączna liczba cytowań prac Habilitanta w bazie Google Scholar (według stanu na 5 listopada 2020 r.) wyniosła 304 razy (w tym 76 autocytowań), a związany z tą bazą indeks Hirscha $h = 10$, indeks $i10 = 10$. W odniesieniu do innej bazy, tj. Web of Science (WoS), łączna liczba cytowań wyniosła 9 (w tym 1

autocytowanie), a indeks Hirscha $h = 2$. Z kolei według Publish or Perish, łączna liczba cytowań prac Kandydata to 240.

Co istotne, w dorobku naukowym Kandydata są dwie publikacje w czasopismach z Impact Factor. Według listy Journal Citation Reports (JCR):

- 1) Skica, T., Mroczek, T., Leśniowska-Gontarz, M. (2019). *The impact of selected factors on new business formation in the private healthcare sector*. „International Entrepreneurship and Management Journal”, 15(1), Electronic ISSN: 1555-1938, Print ISSN: 1554-7191, ss. 307-320, IF = 2,537 (2018), IF = 2,916 (five-year IF);
- 2) Skica, T., Rodzinka, J., & Leśniowska-Gontarz, M. (2019). *Assessment of use and the degree of effectiveness of LGU business support instruments in Poland*. „Transformations in Business & Economics”, Vol. 18, No 3 (48), ISSN: 1648-4460, ss. 272-290, IF = 1,058 (2018).

Związany z tymi publikacjami sumaryczny IF wyniósł – 3,973.

Pozytywnie oceniam również dorobek Habilitanta w kontekście jego spójności merytorycznej. Można w nim wyróżnić kilka powiązanych ze sobą i wzajemnie się przenikających obszarów badawczych, tj.: 1) optymalizacja struktury oraz rozmiaru sektora finansów publicznych w aspekcie jego oddziaływania na gospodarkę; 2) finanse publiczne, ze szczególnym uwzględnieniem samorządowych polityk budżetowych; 3) instrumentalizacja wsparcia aktywności gospodarczej przez JST, w połączeniu z oceną jej skuteczności oraz wywoływanych skutków budżetowych.

Analiza dorobku naukowego dr. Tomasza Skicy dowodzi, że Kandydat pełnił rolę zarówno koordynatora jak i wykonawcy wielu projektów badawczych. Z punktu widzenia oceny dorobku naukowego związanego z postępowaniem o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego jako najważniejsze oceniam następujące projekty:

- 1) 2011-2013, *Ocena efektywności wykorzystania pomocy finansowej Unii Europejskiej jako instrumentu polityki spójności społeczno-gospodarczej oraz poprawy warunków życia*; źródło finansowania: Narodowe Centrum Nauki (NCN); rola Kandydata w projekcie: wykonawca – ekspert;
- 2) 2014, *Analiza systemu finansów publicznych Ukrainy w kontekście planowanej na Ukrainie reformy samorządowej*; źródło finansowania: Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP; rola Kandydata w projekcie: wykonawca – ekspert;
- 3) 2014-2016, *Wspieranie przedsiębiorczości przez samorząd terytorialny szczebla gminnego*; źródło finansowania: Narodowe Centrum Nauki (NCN); rola Kandydata w projekcie: główny wykonawca - ekspert.

- 4) 2019-2020, *International Science Exploration Event 2019: Supporting entrepreneurship by local authorities in Poland, Slovak Republic and Estonia*; źródło finansowania: Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSW); rola Kandydata w projekcie: koordynator, wykonawca - ekspert.

W kontekście oceny dorobku naukowego Habilitanta warto też dodać, że po uzyskaniu stopnia naukowego doktora, dr T. Skica aktywnie uczestniczył w 26 konferencjach i seminariach naukowych, z których 22 miało charakter międzynarodowy (przykłady: Wielka Brytania – 2015; Austria – 2016; Estonia – 2017; Łotwa – 2018; Węgry – 2018; Chorwacja – 2019). Należy dodać, że dr. T. Skica czterokrotnie pełnił też funkcję przewodniczącego sekcji tematycznej w konferencjach organizowanych przez Wyższą Szkołę Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie.

Podkreślenia wymagają również liczne, zagraniczne wyjazdy naukowe Kandydata (University of Crete, Foundation for Research and Technology, Hellas - Institute of Applied and Computational Mathematics FORTH - IACM, Crete, Grecja, 2009; Department of Strategy and Entrepreneurship, Faculty of Management, Comenius University in Bratislava, Słowacja, 2015; Chair of Entrepreneurship, Faculty of Economics and Business Administration, University of Tartu, Estonia, 2017; The Centre for Entrepreneurship Support, Department of Business and Management, Stockholm School of Economics in Riga, Łotwa, 2018; Department of Quantitative Management, Faculty of Business and Economics, University of Pecs, Węgry, 2018; Department of Economics and Business Economics, University of Dubrovnik, Chorwacja, 2019; Department of Finance, Faculty of Economics, Corvinus University, Węgry, 2019).

Osiągnięcia naukowe Habilitanta znalazły uznanie wśród władz rektorskich macierzystej uczelni, czego dowodem są nagrody i wyróżnienia przyznane dr. T. Skicy za rezultaty Jego aktywności naukowej w 2007 i 2010 r. Kandydat do stopnia naukowego jest także laureatem Nagrody Zespołowej Prezydenta i Rektora WSiZ w Rzeszowie za konsekwentne rozwijanie współpracy międzynarodowej i budowanie marki Instytutu Badań i Analiz Finansowych na arenie międzynarodowej (2019).

Reasumując, moja ocena pozostałego dorobku naukowo-badawczego dr. Tomasza Skicy – jako wypadkowa zaprezentowanych powyżej analiz cząstkowych - jest również pozytywna. Dotyczy to zarówno poziomu naukowego publikacji Kandydata, a także aktywności konferencyjnej i projektowej.

5. Ocena osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych, popularyzujących naukę oraz z zakresu współpracy Kandydata z podmiotami otoczenia zewnętrznego

Przedstawiona dokumentacja jednoznacznie dowodzi, że dr Tomasz Skica jest doświadczonym dydaktykiem. Prowadził lub prowadzi zajęcia dydaktyczne z wielu przedmiotów, zarówno w języku polskim (np. *Podstawy ekonomii, Mikroekonomia, Makroekonomia, Podstawy Finansów, Finanse Publiczne, Gospodarka finansowa JST, Finanse samorządowe, Zarządzanie finansami publicznymi, Polityka fiskalna, Gospodarka budżetowa, Ekonomika i finansowanie w ochronie zdrowia, Przygotowanie do prowadzenia działalności gospodarczej, Ekonomika organizacji przedsiębiorstwa, Biznesplan, Zarządzanie międzynarodowe, Formy prowadzenia działalności gospodarczej*), jak i angielskim (*Fundamentals of finance, Microeconomics, Public finance, Public finance management, Public finance and capital markets*). Jestem autorem i współautorem multimedialnych kursów distance learning (DL) z *Podstaw Ekonomii, Ekonomii, Mikroekonomii i Finansów publicznych*.

Dr T. Skica w ocenianym okresie był promotorem 221 prac dyplomowych (w tym: 140 licencjackich i 81 magisterskich). 49 z tych prac stanowiły prace anglojęzyczne. Ponadto, był recenzentem 279 prac dyplomowych (w tym: 51 prac anglojęzycznych).

Kandydat aktywnie współpracuje również z Centrum Studiów Podyplomowych (CSP) Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie. Był opiekunem merytorycznym następujących studiów podyplomowych: 2011, Strategie finansowe jednostek samorządu terytorialnego. Praktyczne aspekty zarządzania finansami publicznymi; 2018, Financial Management (studia w języku angielskim pod patronatem Deloitte); 2019, Rachunkowość i controlling ACCA (studia w języku polskim i angielskim przy współpracy z PricewaterhouseCoopers – PwC oraz Association of Chartered Certified Accountants – ACCA).

Co istotne, aktywność dydaktyczna dr. T. Skicy nie ograniczała się wyłącznie do zajęć realizowanych ze studentami na uczelni. Kandydat prowadził również zajęcia skierowane do uczniów szkół średnich, a także szkolenia dla nauczycieli (np. Cisco Entrepreneur Institute – 2010; Przedsiębiorcze szkoły – 2010 - 2012; Klasy patronackie – 2015 - nadal; Ciekawa lekcja – 2015 - nadal; Omnibus – 2018).

Rezultaty aktywności dydaktycznej Kandydata zostały docenione, zarówno przez władze uczelni jak i instytucje zewnętrzne (Nagroda Rektora WSiIZ w Rzeszowie dla promotora pracy licencjackiej *Rozwój społeczno-ekonomiczny Gminy Iwierzycy w latach 2012-2016*, która zajęła I miejsce w konkursie im. Prof. Jana Winieckiego na najlepszą pracę dyplomową – 2018;

wyróżnienie dziennika *Super Nowości* oraz magazynu *Ludzie Sukcesu* za uczestnictwo w plebiscycie *Super Wykładowca* – 2011).

Należy dodać, że dr T. Skica od 2013 r. pełni funkcję opiekuna merytorycznego studenckiego Finansowego Koła Naukowego (FLOW), a wcześniej – Koła Popularyzacji Wiedzy Ubezpieczeniowej (KPWU).

Dr T. Skica ma również liczne – w mojej ocenie istotne – osiągnięcia organizacyjne. Jak już wcześniej wspomniano, pełni funkcji dyrektora ds. badań i nauki w Instytucie Badań i Analiz Finansowych WSiIZ w Rzeszowie, a także kierownika Katedry Finansów WSiIZ. Jest też członkiem Rady Dziekańskiej Kolegium Zarządzania WSiIZ w Rzeszowie, Senatu Uczelni oraz uczelnianego zespołu ds. jakości kształcenia dla ścieżek polsko i anglojęzycznych. Dr T. Skica jest również redaktorem naczelnym uczelnianego kwartalnika *Financial Internet Quarterly* (wcześniejsza nazwa: *Finansowy Kwartalnik Internetowy e-Finanse*). Wymienione funkcje jednoznacznie dowodzą, że Kandydat jest osobą bardzo zaangażowaną w prace organizacyjne ma rzecz rozwoju jednostki, w której jest zatrudniony.

Wysoko oceniam również zaangażowanie dr. T. Skicy na rzecz popularyzacji nauki i współpracy z instytucjami otoczenia gospodarczego. W ramach działań popularyzujących naukę oceniany Kandydat do stopnia doktora habilitowanego odpowiadał między innymi za organizację konkursów wiedzy z zakresu ekonomii i finansów (np. „Speed Trading”, „Speed Trading Full”, „Project Trader”, „Akademia Inwestora”, „Capital Challenge”, „Najlepsza koncepcja biznesowa”) oraz przygotowanie studentów do udziału w konkursach zewnętrznych o tematyce okołofinansowej („Banrisk. Liga akademicka”, „Global Management Challenge”, „Przedsiębiorczość, Finanse i Zarządzanie” Fundacji Edukacyjnej Przedsiębiorczości (FEP), „Financial Challenger” Ernst&Young, „Milion na Bank”, Warszawskiego Instytutu Bankowości i innych). Innym, ważnym wymiarem działań popularyzujących naukę przez Kandydata jest prowadzenie przez Niego zajęć, warsztatów, szkoleń i webinarów dla uczniów szkół średnich i studentów w ramach cyklu „Klasy patronackie” oraz „Ciekawa lekcja” WSiIZ, projektów edukacyjnych Narodowego Banku Polskiego, a także programów mentorskich oraz projektów krajowych i międzynarodowych takich jak „Inspiring digital entrepreneurship and Awareness (IDEA) in HE”.

Ponadto, Kandydat jako ekspert bardzo aktywnie współpracuje z wieloma instytucjami otoczenia gospodarczego (m.in. z Izbą Przemysłowo-Handlową w Rzeszowie, Podkarpackim Stowarzyszeniem Samorządów Terytorialnych, Fundacją Rozwoju Demokracji Lokalnej w Rzeszowie, Polskim Towarzystwem Ekonomicznym w Rzeszowie, Regionalnym Obserwatorium Terytorialnym przy Urzędzie Marszałkowskim Województwa

Podkarpackiego, Zakładem Ubezpieczeń Społecznych, Urzędem Wojewódzkim w Rzeszowie, Polskim Stowarzyszeniem Ubezpieczenia Społecznego, Związkiem Banków Polskich, a także Krajową Administracją Skarbową). W okresie podlegającym ocenie dr T. Skica przygotował ponad 20 ekspertyz dedykowanych otoczeniu gospodarczemu, w tym między innymi dla takich instytucji jak: Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego, Urząd Miejski w Rzeszowie, Urząd Miejski w Przemyślu, Urząd Miejski w Brzozowie, Urząd Miejski w Leżajsku, Urząd Miejski w Mielcu, Urząd Gminy w Świlczy, Urząd Miejski w Krynicy Zdroju.

Inny, istotny aspekt analizowanej współpracy to aktywność Kandydata związana z działalnością szkoleniową. Dr Skica jako ekspert przeprowadził łącznie ok. 400 godzin szkoleń i warsztatów wraz z konsultingiem dla wybranych instytucji zewnętrznego otoczenia gospodarczego (np.: „Wykorzystanie Moodle oraz Webex w działalności Cisco Entrepreneur Institute” – 2010; „Zarządzanie jednostką sektora finansów publicznych” – 2011; „Kreowanie strategii finansowych w JST” – 2012; „Budżetowanie zadaniowe w JST” – 2012; „Zarządzanie kapitałem i planowanie finansowe” – 2014; „Finansowe podstawy funkcjonowania samorządu terytorialnego i rozwoju lokalnego” – 2014; „Wykorzystanie gier logicznych w nauczaniu” – 2014).

Ponadto, w latach 2010 - 2016, dr T. Skica był członkiem rady nadzorczej Zakładu Komunalnego Sp. z o.o. w Żołyni. Jego bogate doświadczenia związane z praktyką gospodarczą obejmują również współpracę z Leżajskim Stowarzyszeniem Rozwoju (LSR). W 2002 roku Kandydat pełnił w nim rolę koordynatora oraz wykonawcy badań w projekcie dotyczącym przedsiębiorców z terenu powiatu leżajskiego. W życiorysie zawodowym Kandydata jest również istotny epizod związany z Instytutem Gospodarki IG WSliZ. Dr Skica do 2004 roku pełnił w nim rolę współinicjatora i wykonawcy zleceń komercyjnych realizowanych na rzecz odbiorców zewnętrznych (np. projektu pt. „Reorganizacja sieci publicznych placówek oświatowych: przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych na terenie Przemyśla”).

W mojej ocenie, niewątpliwą wartością dodaną szerokiej współpracy Kandydata z otoczeniem gospodarczym jest bardzo dobrze widoczna w Jego publikacjach (dotyczy to również publikacji wskazywanej jako główne osiągnięcie naukowe) doskonała, praktyczna znajomość mechanizmów i uwarunkowań rozwoju lokalnego. Szeroka wiedza dotycząca praktyki gospodarczej przełożyła się niewątpliwie na możliwość trafniejszego rozpoznania przez dr. T. Skicę związków zachodzących pomiędzy polityką rozwojową gmin i efektami jej prowadzenia.

Reasumując, oceniam jednoznacznie pozytywnie aspekt aktywności Kandydata, dotyczący jego osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych, popularyzujących naukę oraz z zakresu współpracy z podmiotami otoczenia zewnętrznego.

6. Ocena współpracy międzynarodowej Kandydata

Według mojej oceny, zarówno aktywność naukową, jak i dydaktyczną Habilitanta cechuje znaczny zakres umiędzynarodowienia. Podstawą pozytywnej oceny są wspomniane już wcześniej liczne publikacje Kandydata napisane w języku obcym (35 pozycji – publikacje w języku angielskim, w tym: 3 rozdziały w monografiach i 32 artykuły w czasopismach naukowych), a także Jego uczestnictwo w wielu międzynarodowych konferencjach (22, w tym: 6 konferencjach zagranicznych) oraz udział w zagranicznych wyjazdach naukowych (7 wyjazdów zagranicznych). Wspomniane przejawy aktywności umożliwiły Habilitantowi propagowanie rezultatów swoich badań naukowych na forum międzynarodowym.

Kandydat w ramach umiędzynarodowienia swojej aktywności naukowej nawiązał również współpracę naukową z kilkoma pismami zagranicznymi (International Journal of Modern Education and Management, pełnione funkcje: członek Scientific Council, czas trwania współpracy: 2013-2014; The South East European Journal of Economics and Business, pełnione funkcje: członek International Editorial Review Board, czas trwania współpracy: 2019-nadal).

Innym, ważnym aspektem umiędzynarodowienia aktywności naukowej Kandydata jest Jego członkostwo w międzynarodowych organizacjach oraz towarzystwach naukowych i branżowych, działających w obszarze finansów, polityki regionalnej i lokalnej oraz przedsiębiorczości, np. w: Regional Studies Association (RSA) i The Global Network on Financial Geography (FinGeo).

Podsumowując, pozytywnie oceniam aspekt umiędzynarodowienia aktywności naukowej i dydaktycznej Kandydata do stopnia naukowego doktora habilitowanego.

7. Wniosek końcowy

Zgodnie z art. 219 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j.: Dz.U. z 2021 r. poz. 478), stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która:

- 1) posiada stopień doktora;
- 2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej jedną monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii było ujęte w wykazie

wydawnictw sporządzonym przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki;

- 3) wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej. W przedmiotowym postępowaniu habilitacyjnym wymienione warunki zostały spełnione.

Po szczegółowej analizie dorobku Kandydata do stopnia naukowego doktora habilitowanego – dr. Tomasza Skicy, dokonanej w różnych aspektach, tj. naukowo-badawczym, dydaktyczno-organizacyjnym, a także w zakresie popularyzacji nauki oraz współpracy międzynarodowej, jednoznacznie pozytywnie oceniam przedmiotowy dorobek, jako spełniający kryteria merytoryczne i formalne w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego. Tym samym rekomenduję nadanie dr. Tomaszowi Skicy stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie *ekonomia i finanse*.

Prof. dr hab. Marzanna Poniatowicz

